

3 Escolarització dels infants de 0 a 3 anys

En els darrers anys ha augmentat notablement la sensibilitat social sobre la importància de l'escolarització prèvia a les etapes universals i/o obligatòries dels sistemes educatius. Diferents autors i institucions han insistit en la rellevància de la inversió en aquesta oferta educativa com a estratègia política cabdal en els processos de reformes de l'Estat del benestar o en les estratègies de desenvolupament en aquells països menys desenvolupats (Esping-Andersen *et al.*, 2002; Tedesco, 2004). La UNESCO, per exemple, inclou l'objectiu de l'expansió de l'educació en aquesta etapa entre les prioritats del seu programa Educació per a Tothom com a fita per assolir l'any 2015, una prioritat que parteix del convenciment que bona part del desenvolupament cognitiu i emocional dels infants es forma especialment en els primers anys de vida.

Aquest informe es fa ressò, en diferents apartats, de la centralitat social i política de l'escolarització dels infants de 0 a 3 anys. En aquest primer bloc en mostrem alguns indicadors bàsics de la situació a Catalunya. En el segon bloc, hi ha un monogràfic dedicat a analitzar en profunditat les característiques de l'oferta educativa en aquesta etapa i a reflexionar sobre els beneficis associats a la seva extensió i als diferents sistemes de provisió. I, finalment, en el darrer bloc també s'inclou aquesta qüestió com una de les prioritats fonamentals de l'agenda política.

En aquest punt, val la pena simplement recordar que en la història recent del nostre sistema educatiu la provisió educativa d'aquesta etapa no ha estat present en l'agenda

de les administracions amb competències generals en l'ordenació i la gestió del sistema educatiu, i que habitualment s'ha deixat en mans municipals la provisió pública del servei. Aquest fet ha comportat una elevada variabilitat territorial de l'oferta i una manca de planificació centralitzada de les places necessàries. Així mateix, la manca d'oferta pública ha deixat espai per a la proliferació d'escoles bressol privades, una oferta que supera la pública. En els darrers anys, especialment després de l'aprovació de la LOGSE, l'educació infantil en l'etapa 0-3 ha rebut més atenció i han millorat sensiblement les garanties en el terreny de la regulació de la qualitat de l'oferta (l'acreditació del professorat o les condicions d'escolarització dels centres concertats, per exemple). Cal recordar, tanmateix, que es tracta d'una provisió educativa especialment cara (ràtios baixes, costos elevats en seguretat dels equipaments, etc.) i que, fins i tot en el sector públic, les famílies cobreixen una part molt significativa del cost de la plaça escolar (tot i que aquest cost varia segons els municipis, en molts casos les famílies assumeixen aproximadament un terç del cost de la plaça, abans de rebre possibles beques que en redueixin el cost). El pla de creació de 30.000 places escolars en escoles bressol (2004-2008) signat pel Departament d'Educació i la Federació de Municipis pot suposar un salt significatiu en la cobertura del servei i en l'equilibri territorial a l'hora d'accedir-hi. Cal tenir en compte, però, com ens han mostrat les dades sobre demografia, que la recuperació de la natalitat i la presència de població nouvinguda faran augmentar any rere any la demanda d'aquests serveis.

La taula 1 ens mostra com Catalunya és una de les comunitats autònomes capdavanteres en l'escolarització prèvia als 3 anys d'edat. Presenta una taxa d'escolarització propera al 30%, semblant a la del País Basc, i dobla la taxa d'escolarització del conjunt de l'Estat. La taula revela la gran variabilitat en l'oferta entre comunitats autònomes, amb territoris que superen el 20% d'escolarització en l'etapa de 0 a 2 anys i altres, com Extremadura, Astúries o Castella - La Manxa, amb taxes molt residuals. Malgrat que Catalunya ocupi una posició capdavantera en la provisió d'oferta educativa de 0 a 3 anys, cal tenir en compte que manté en els darrers anys un creixement demogràfic més elevat que la resta de l'Estat, creixement que, a més, ha estat superior a la taxa de creixement de l'oferta d'educació infantil. El nou pla de creació de places d'escola bressol, en principi, compensarà aquest retard, però cal tenir en compte que les necessitats educatives d'aquest servei seran previsiblement superiors a Catalunya que en altres comunitats autònomes en els propers anys.

Taula 1.
Indicadors d’escolarització dels infants de 0 a 2 anys, per comunitats autònomes

Comunitat autònoma	Taxa neta d’escolarització dels infants de 0 a 2 anys (2001)	Taxa bruta d’escolarització dels infants de 0 a 2 anys (educació infantil de 1r cicle) (curs 2003-2004)	Percentatge de l’alumnat en el sector públic (0-2 anys) (curs 2003-2004)
Catalunya	43,7	29,3	39,4
Espanya	34,0	14,2	40,7
Andalusia	29,8	2,1	6,1
Aragó	31,7	26,2	35,0
Astúries	19,0	2,6	0,0
Balears	32,6	6,6	24,9
Canàries	25,9	-	-
Cantàbria	20,9	5,9	13,3
Castella i Lleó	26,2	11,6	51,0
Castella - La Manxa	31,8	2,5	36,3
Comunitat Valenciana	41,2	8,5	34,9
Extremadura	28,6	2,2	13,2
Galícia	31,2	13,5	63,5
Madrid	30,4	26,6	42,0
Múrcia	36,6	10,6	57,8
Navarra	39,5	-	-
País Basc	46,7	31,2	46,9
La Rioja	29,9	3,5	0,0

Nota: La taxa bruta d’escolarització està construïda a partir dels infants de 0 a 2 anys inscrits a l’educació infantil de primer cicle durant el curs 2003-2004 i la població d’aquesta franja d’edat segons el padró d’habitants del 2004.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població (2001), del padró d’habitants (2004) i del Departament d’Educació de la Generalitat de Catalunya (curs 2003-2004).

En aquest sentit, per efecte de l’evolució demogràfica, la taxa de creixement de la població de 0 a 2 anys a Catalunya en el període 2001-2004 ha estat del 20,1%, tres punts percentuals superior a la del conjunt de l’Estat (17,1%). En canvi, en el mateix

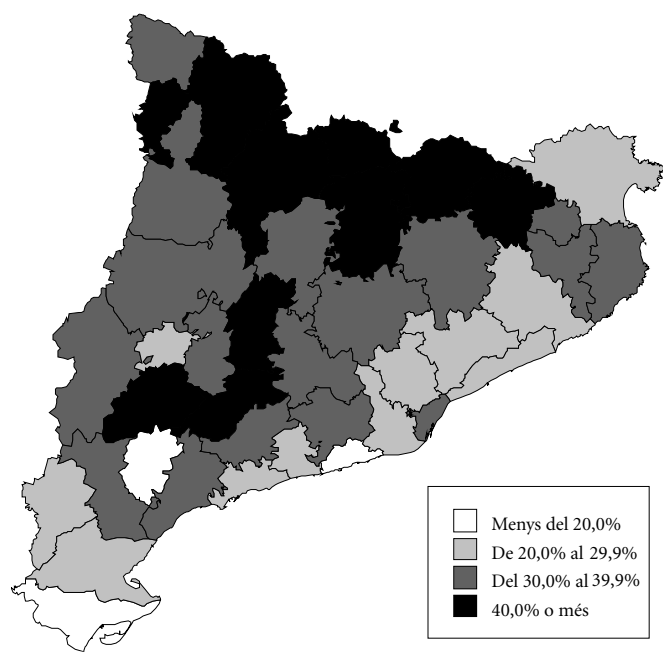
període, l'oferta de places ha augmentat proporcionalment menys a Catalunya que al conjunt de l'Estat: la taxa de creixement dels infants de 0 a 2 anys escolaritzats entre els cursos 2000-2001 i 2003-2004 a Catalunya se situa en el 26,1%, mentre que a Espanya és del 67,3%. Per exemple, en aquest mateix període el País Basc, amb una taxa d'escolarització similar a la de Catalunya, ha tingut un creixement de la població de 0 a 2 anys inferior (8,5%), i un increment dels infants de 0 a 2 anys escolaritzats superior (60,0%).

Pel que fa al sector de provisió de l'oferta, la taula 1 també reflecteix una gran variabilitat en la presència del sector públic i privat en els diferents territoris. Catalunya, amb el 40% d'escolarització al sector públic, se situa en el nivell de la mitjana estatal i per sota de comunitats com el País Basc, Castella i Lleó, Galícia o Múrcia. El dèficit de provisió pública en aquest tipus de servei repercuteix en diferents tipus de desequilibris, tant socials –exclusió, per costos privats elevats, en l'accés a centres privats d'educació infantil–, com territorials –manca d'oferta en aquells territoris menys rendibles per a la provisió privada.

El mapa 1 recull la taxa bruta d'escolarització entre 0 i 2 anys a les comarques catalanes i permet fer algunes lectures interessants. En primer lloc, que la manca de planificació territorial que abans assenyalàvem es manifesta en una notable dispersió territorial de l'escolarització comarcal, amb algunes comarques que superen el 50% i altres amb poc més del 20%. Aquestes diferències no segueixen una pauta lògica des del punt de vista de les característiques urbanes o rurals del territori. Tot i que existeix una correlació positiva entre l'escolarització en aquesta etapa i la taxa d'activitat femenina (Bonafant, Rambla i Ajenjo, 2004), la seva distribució territorial és sorprenent, amb taxes d'escolarització elevades en comarques rurals i reduïdes en algunes comarques molt industrialitzades. Així mateix, el mapa 2 permet observar forts desequilibris comarcals en la presència de cada sector de titularitat. El sector privat és inexistent en comarques pirinenques (Alta Ribagorça, Vall d'Aran, Pallars Sobirà), i inexistent o molt baix en comarques que per la seva dispersió poblacional no són pols d'atracció per a l'oferta privada (Priorat, Cerdanya, Conca de Barberà, etc.). La seva presència és elevada, en canvi, en comarques urbanes (Barcelonès, Vallès Oriental, Vallès Occidental).

Mapa 1.

Taxa bruta d'escolarització dels infants de 0 a 2 anys a l'educació infantil de primer cicle, per comarques (curs 2003-2004)

Comarques amb valors majors	
Alta Ribagorça	56,3
Garrotxa	53,8
Segarra	50,5
Berguedà	50,2
Ripollès	48,8
Garrigues	47,5

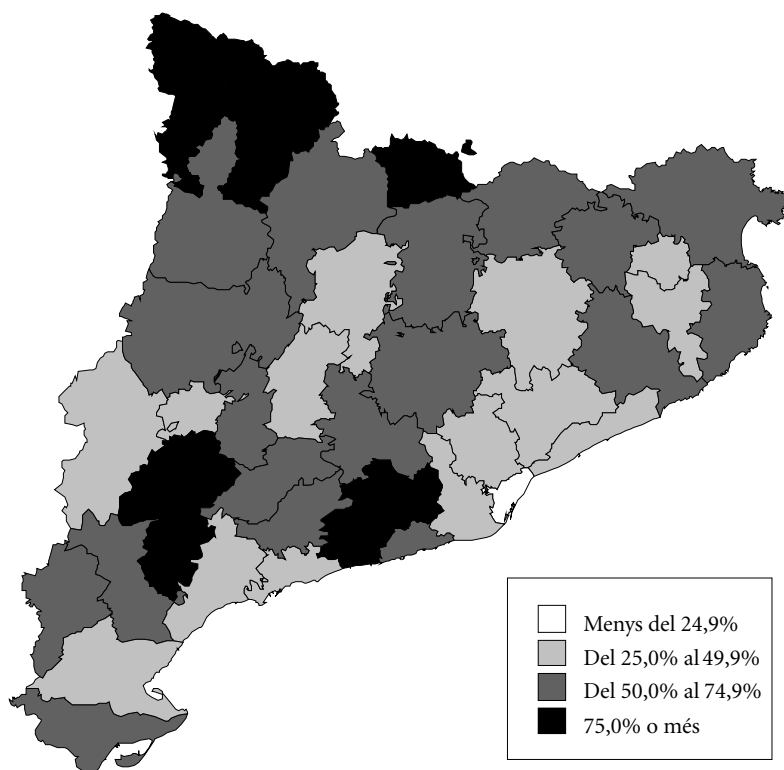
Comarques amb valors menors	
Vallès Oriental	24,6
Baix Llobregat	23,8
Terra Alta	21,9
Garraf	18,2
Priorat	15,5
Montsià	6,4

Nota: La taxa bruta d'escolarització està construïda a partir dels infants de 0 a 2 anys inscrits a l'educació infantil de primer cicle durant el curs 2003-2004, i la població d'aquesta franja d'edat segons el padró d'habitants del 2004.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (curs 2003-2004).

Mapa 2.

Percentatge d'infants de 0 a 2 anys escolaritzats en el sector públic, per comarques (curs 2003-2004)

Comarques amb valors majors	
Alta Ribagorça	100,0
Pallars Sobirà	100,0
Val d'Aran	100,0
Priorat	100,0
Baix Penedès	85,3
Garrigues	80,6

Comarques amb valors menors	
Pla d'Urgell	34,5
Vallès Occidental	34,2
Baix Camp	32,8
Tarragonès	29,4
Baix Ebre	27,3
Barcelonès	21,4

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (curs 2003-2004).

Per la seva significació i per la implicació de l'administració local en aquest àmbit educatiu, ens sembla interessant reflectir en la taula 2 les mateixes dades per als municipis més grans de 50.000 habitants i per als deu districtes de la ciutat de Barcelona. Com s'observa, Girona, Lleida i Barcelona, a més de Sant Cugat del Vallès, són els municipis més ben situats en l'escolarització dels infants de 0 a 2 anys. En canvi, alguns dels municipis de la primera i segona corona de Barcelona, com Rubí, Santa Coloma de Gramenet, Viladecans i Sant Boi del Llobregat, amb una composició socioeconòmica d'origen eminentment obrer, són els que mostren una escolarització menor.

La incidència dels factors socioeconòmics es posa de manifest en l'anàlisi dels diferents districtes de la ciutat de Barcelona. Les diferències són nítides tant pel que fa a la cobertura del servei (Sarrià - Sant Gervasi i Les Corts superen el 50%, mentre que Ciutat Vella, Sant Andreu o Sant Martí no arriben al 30%), com pel que fa a la presència desigual de l'oferta privada (a Ciutat Vella o a Nou Barris l'oferta pública supera el 50%, mentre que a Sarrià - Sant Gervasi aquesta oferta cobreix menys del 5% de la demanda, i a l'Eixample només el 8%).

En definitiva, la baixa cobertura pública del servei explica que es tracti d'una provisió molt desigual en el territori i, per tant, d'un accés que pot ser sensiblement diferent en funció de factors relacionats amb l'origen social familiar. Per valorar la importància d'aquests factors, podem observar la taula 3, que presenta les taxes netes d'escolarització de 0 a 2 anys segons la condició socioeconòmica i el nivell d'estudis de la persona de referència de la llar i segons la nacionalitat de l'alumnat. La taula evidencia l'existència de diferents probabilitats d'accedir al servei en funció de les categories considerades.

D'una banda, pel que fa a la condició socioeconòmica de la persona de referència de la llar, la taula posa de manifest que un de cada dos fills de directius i tècnics qualificats (categoritzats com a classes mitjanes professionals superiors¹) d'entre 0 i 2 anys assisteix a l'escola bressol, mentre que la taxa d'escolarització per a fills d'obrers és del 40%. Entre aquests extrems se situa la resta de categories. Aquestes diferències no s'han de considerar extremes, si tenim en compte l'escassetat de cobertura pública del servei i la seva distribució territorial desigual.

1. Vegeu el significat de les categories d'aquesta variable al peu de la taula.

Taula 2.

Indicadors d'escolarització dels infants de 0 a 2 anys per municipis de més de 50.000 habitants (i per districtes de la ciutat de Barcelona) (curs 2003-2004)

Àmbit territorial	Taxa bruta d'escolarització dels infants de 0 a 2 anys (educació infantil de 1r cicle)	Percentatge de l'alumnat en el sector públic (0-2 anys)
Badalona	18,2	7,2
Barcelona	35,7	22,2
1. Ciutat Vella	28,2	50,4
2. Eixample	36,5	7,9
3. Sants-Montjuïc	35,0	31,7
4. Les Corts	57,2	12,5
5. Sarrià-Sant Gervasi	50,2	4,4
6. Gràcia	31,1	3,9
7. Horta-Guinardó	39,8	33,0
8. Nou Barris	31,9	51,7
9. Sant Andreu	26,9	27,4
10. Sant Martí	28,5	22,3
Castelldefels	15,5	26,6
Cerdanyola del Vallès	22,4	-
Cornellà de Llobregat	16,7	52,1
Girona	45,8	24,4
Granollers	31,8	23,3
Hospitalet de Llobregat, l'	21,1	22,4
Lleida	39,1	30,9
Manresa	34,8	51
Mataró	23,7	53,2
Mollet del Vallès	18,6	-
Prat de Llobregat, el	26,2	37,3
Reus	27,4	15
Rubí	9,5	34,1
Sabadell	23,5	20,4
Sant Boi de Llobregat	14,6	31,5
Sant Cugat del Vallès	38,8	18,6
Santa Coloma de Gramenet	11,2	23,2
Tarragona	24,6	18,6
Terrassa	29,7	39
Viladecans	13,2	-
Vilanova i la Geltrú	22,7	55,1

Nota: La taxa bruta d'escolarització està construïda a partir dels infants de 0 a 2 anys inscrits a l'educació infantil de primer cicle durant el curs 2003-2004, i la població d'aquesta franja d'edat segons el padró d'habitants del 2004.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (curs 2003-2004).

Taula 3.

Taxa neta d'escolarització dels infants de 0 a 2 anys, per perfil socioeconòmic (2001)

Perfil sociodemogràfic	Total	Dona
Total	43,7	43,5
Condicció socioeconòmica de la persona de referència a la llar	Total	Dona
Classe empresarial	47,4	47,0
Classes mitjanes patrimonials (petits empresaris i comerciants)	44,1	44,0
Classes mitjanes professionals superiors (directius i tècnics qualificats)	49,3	49,3
Classes mitjanes subordinades (personal de suport)	45,7	45,6
Classes treballadores	40,0	39,8
Nacionalitat de l'alumnat	Total	Dona
Nacionalitat estrangera	32,2	31,9
Nacionalitat espanyola	44,4	44,2
Nivell educatiu de la persona de referència a la llar	Total	Dona
Educació primària o inferior (ISCED 1 o sense estudis)	36,5	36,7
Educació secundària obligatòria (ISCED 2)	40,6	40,1
Educació secundària postobligatòria (ISCED 3 i 4)	44,1	43,7
Educació terciària (ISCED 5 i 6)	48,6	48,6

Nota 1: La recategorització de la variable de *condició socioeconòmica de la persona de referència de la llar* està inspirada en la tipologia elaborada per Torres Mora a partir de les categories que utilitza l'INE en el cens de població. La *classe empresarial* correspon a empresaris amb assalariats; les *classes mitjanes patrimonials*, a empresaris sense assalariats (comerciants, etc.) i a membres de cooperatives; les *classes mitjanes professionals superiors*, a professionals i tècnics (per compte propi o d'altri), a directius i caps de departament d'empreses i de l'Administració pública; les *classes mitjanes subordinades*, a la resta de personal administratiu i comercial, als contramestres i capatassos no agraris i als professionals de les Forces Armades; i les *classes treballadores*, a la resta de personal dels serveis, als operaris no agraris especialitzats i sense especialitzar i a la resta de treballadors agraris.

Nota 2: S'entén per *persona de referència a la llar*, segons el cens de població, tota persona resident a la llar que té una relació de parentiu de primer grau (progenitors-fills) amb alguna altra persona també resident (en el cas de llars pluripersonals), prioritzant la que ha estat empadronada abans a la llar. En el cas que hi hagi dues persones o més que tinguin aquestes característiques, la persona de referència és la que pertany al nucli de major grandària (en el cas de llars plurinuclears), la que té una relació preferent amb l'activitat (per la qual cosa se suposa que és el sustentador principal), la que té un nivell d'estudis més elevat o, finalment, la que té una edat més avançada.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del cens de població 2001.

Les diferències s'accentuen una mica més en funció del nivell d'estudis de la persona de referència de la llar. En aquest cas s'observa una diferència de 12 punts entre la taxa neta d'escolarització dels fills de persones amb nivells d'estudis primaris o inferiors (36,5%) i la dels fills de persones que han assolit ensenyaments superiors (48,6%).

Finalment, la nacionalitat de l'alumnat també és un factor generador de diferències en les probabilitats d'accés (12 punts més en cas que l'alumne sigui de nacionalitat espanyola). La taula 4 permet observar com aquesta diferència pot ser més palesa a Catalunya que en altres comunitats autònomes. L'índex de normalització² de l'accés de l'alumnat estranger a l'educació infantil (de primer i segon cicle, en aquest cas), a Catalunya, és 0,64 (essent 1 una situació de completa equitat), una xifra que situa Catalunya al capdavant de la desigualtat en aquest indicador, molt per sota de l'índex de normalització que pot observar-se en el conjunt de l'Estat (0,84). Tot i tenir un nivell de cobertura d'educació infantil superior al de la resta de l'Estat, la presència més elevada de població estrangera a Catalunya sembla actuar com a barrera de normalització de l'accés d'alumnat estranger a l'educació infantil. Crida l'atenció que la comunitat de Madrid, amb percentatges de població immigrant iguals o superiors a Catalunya, presenta xifres més equilibrades d'accés a l'educació infantil entre la població autòctona i l'estrangera.

Si s'analitza el territori català, tal i com s'observa en el mapa 3, hom s'adona que les desigualtats en les probabilitats d'accés es distribueixen de forma força homogènia entre la majoria de comarques. Només a les comarques de la Cerdanya, la Vall d'Aran i la Terra Alta els infants estrangers tenen un accés a aquesta etapa educativa equivalent o superior a la seva presència al territori de referència. En el cas de les dues primeres comarques, però, cal indicar la incidència de la proximitat amb el territori francès (com també succeeix a l'Alt Urgell i l'Alt Empordà) i de la situació econòmica benestant d'una part significativa de la població estrangera que hi resideix.

Encara que en la resta de casos no es dona una presència normalitzada, convé destacar positivament (en termes comparatius) el comportament de les Terres de l'Ebre (amb comarques com la Terra Alta, la Ribera d'Ebre o el Montsià), així com del Priorat, el

2. Vegeu el significat de l'índex de normalització al peu de la taula 4.

Taula 4.

Índex de normalització en l'accés dels infants estrangers a l'educació infantil (de primer i segon cicle), per comunitats autònomes (curs 2003-2004)

Comunitat autònoma	Índex de normalització en l'accés dels infants estrangers a l'educació infantil (de 1r i 2n cicle)
Catalunya	0,64
Espanya	0,84
Andalusia	0,92
Aragó	0,84
Astúries	1,16
Balears	0,87
Canàries	0,86
Cantàbria	1,56
Castella i Lleó	1,06
Castella - La Manxa	1,09
Comunitat Valenciana	0,96
Extremadura	0,79
Galícia	0,76
Madrid	0,86
Múrcia	0,80
Navarra	1,23
País Basc	0,90
La Rioja	0,93

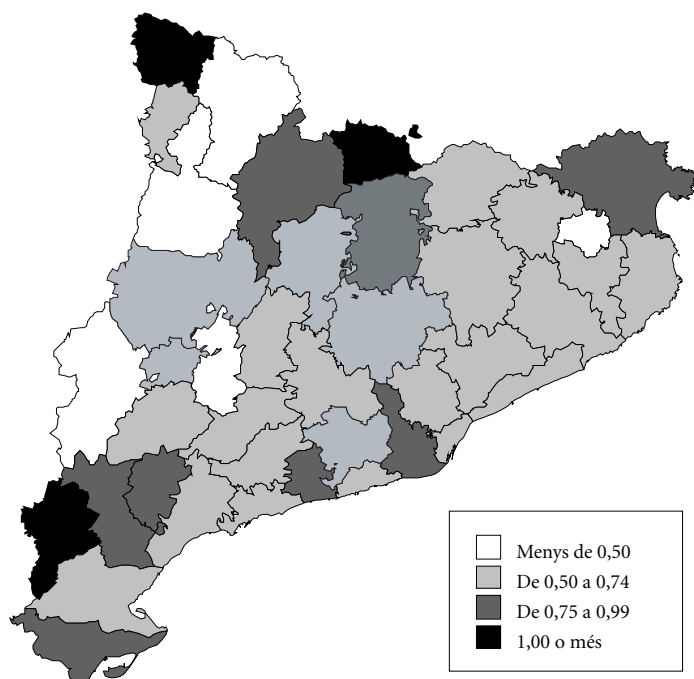
Nota: L'índex de normalització en l'accés dels infants estrangers a l'educació infantil (de primer i segon cicle) correspon al quocient entre la presència d'alumnat estranger sobre l'alumnat total i la presència d'infants estrangers al territori de referència (el valor 1 correspon a una presència normalitzada).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació i Ciència (curs 2003-2004) i del padró d'habitants del 2004.

Baix Penedès, el Baix Llobregat o el Berguedà (comarques amb un índex superior al 0,75), i més si es té en compte que moltes d'aquestes comarques han experimentat un impacte notable del fet migratori. Precisament, cal posar de manifest que algunes comarques amb una presència elevada d'estrangers entre la població, com és el cas del Segrià o el Pla de l'Estany, tenen índexs de normalització inferiors al 0,50.

Mapa 3.

Índex de normalització en l'accés dels infants estrangers a l'educació infantil (de primer i segon cicle), per comarques (curs 2003-2004)

Comarques amb valors majors	
Cerdanya	1,16
Vall d'Aran	1,09
Terra Alta	1,09
Alt Urgell	0,90
Alt Empordà	0,88
Priorat	0,87

Comarques amb valors menors	
Ripollès	0,50
Segrià	0,49
Pla de l'Estany	0,49
Urgell	0,42
Pallars Sobirà	0,41
Pallars Jussà	0,41

Nota: L'índex de normalització en l'accés dels infants estrangers a l'educació infantil (de primer i segon cicle) correspon al quocient entre la presència d'alumnat estranger sobre el conjunt d'alumnat (en percentatge) i la presència d'infants estrangers al territori de referència sobre el conjunt d'infants (en percentatge). El valor 1 correspon a una presència normalitzada.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació (curs 2003-2004) i del padró d'habitants del 2004.

Taula 5.

Índex de normalització en l'accés dels infants estrangers a l'educació infantil (de primer i segon cicle), per municipis més grans de 50.000 habitants i districtes de la ciutat de Barcelona (curs 2003-2004)

Àmbit territorial	Índex de normalització en l'accés dels infants estrangers a l'educació infantil (de 1r i 2n cicle)	Àmbit territorial	Índex de normalització en l'accés dels infants estrangers a l'educació infantil (de 1r i 2n cicle)
Badalona	0,53	Hospitalet de Llobregat, l'	0,73
Barcelona	0,58	Lleida	0,46
1. Ciutat Vella	0,76	Manresa	0,46
2. Eixample	0,42	Mataró	0,57
3. Sants-Montjuïc	0,78	Mollet del Vallès	0,60
4. Les Corts	0,45	Prat de Llobregat, el	0,63
5. Sarrià - Sant Gervasi	0,36	Reus	0,49
6. Gràcia	0,50	Rubí	0,83
7. Horta-Guinardó	0,75	Sabadell	0,85
8. Nou Barris	0,96	Sant Boi de Llobregat	0,37
9. Sant Andreu	0,76	Sant Cugat del Vallès	0,69
10. Sant Martí	0,63	Santa Coloma de Gramenet	0,68
Castelldefels	0,83	Tarragona	0,59
Cerdanyola del Vallès	1,07	Terrassa	0,62
Cornellà de Llobregat	1,13	Viladecans	0,86
Girona	0,50	Vilanova i la Geltrú	0,60
Granollers	0,50		

Nota 1: L'índex de normalització en l'accés dels infants estrangers a l'educació infantil (de primer i segon cicle) correspon al quocient entre la presència d'alumnat estranger sobre l'alumnat total i la presència d'infants estrangers al territori de referència (el valor 1 correspon a una presència normalitzada).

Nota 2: L'índex de normalització en el cas dels districtes de la ciutat de Barcelona s'ha calculat a partir d'una aproximació al percentatge de població de nacionalitat estrangera menor de 5 anys.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació (curs 2003-2004) i del padró d'habitants del 2004.

De fet, l'anàlisi per municipis també constata que la normalització en l'accés no sembla correlacionar positivament amb la presència de població estrangera en el territori de referència. Potser un dels factors que més explicaria la normalització en l'accés és el grau de desenvolupament de l'oferta pública. Això s'observa clarament en el cas

de la ciutat de Barcelona. Nou Barris, Sants-Montjuïc, Ciutat Vella o Horta-Guinardó, districtes amb els índexs de normalització més elevats, són els que presenten un percentatge d'alumnat en el sector públic més elevat (tal i com ja hem comentat en la taula 2). Heus ací, doncs, algunes de les raons que justifiquen la importància del sector públic en la provisió i en l'accessibilitat de les oportunitats educatives per a la població infantil.

En general, no hi ha dubte que la forta desigualtat que s'observa a Catalunya és un factor que s'hauria de corregir. Com veurem en el monogràfic específic sobre aquesta etapa educativa, en la segona part d'aquest informe, cada vegada existeix més consens sobre el caràcter decisiu de l'escolarització primerenca per garantir bones trajectòries educatives posteriors. L'accés a aquesta etapa educativa d'un alumnat més susceptible d'experimentar dificultats i discriminacions en la seva trajectòria educativa pot ser, doncs, un factor fonamental per garantir-li majors oportunitats educatives.

Amb tot, i exceptuant les desigualtats per raó de nacionalitat, les diferències observades poden considerar-se menys remarcables del que hom podria esperar, si es té en compte el dèficit de cobertura pública del servei i el percentatge significatiu de costos privats que hi comporta l'accés. A tall d'hipòtesi, podem considerar dos factors que explicarien que les diferències siguin menys significatives que l'accés, per exemple, a altres etapes educatives. D'una banda, la manca de places i la demanda elevada d'aquests serveis pot convertir en més determinant el criteri de la renda a l'hora d'accedir a places de centres sostinguts amb fons públics. De l'altra, la desigualtat relativament "baixa" en l'accés al servei pot desmentir que aquest sigui un servei "més necessitat" per les classes socials mitjanes i altes i menys demandat per les classes treballadores, a causa de la menor presència en aquests grups socials de dones en el mercat de treball o de tenir amb més freqüència les xarxes familiars com a recurs per a la custòdia dels infants durant la jornada laboral.

Referències bibliogràfiques

BONAL, X., RAMBLA, X., i AJENJO, M. (2004). *Les desigualtats territorials en l'ensenyament a Catalunya*. Barcelona: Editorial Mediterrània.

ESPING-ANDERSEN, G. *et al.* (2002). *Why we need a new Welfare State*. Oxford: Oxford University Press.

TEDESCO, J. C. (2004) "Igualtat d'oportunitats i política educativa", a BONAL, X., ESSOMBA, M.A., FERRER, F. (eds.), *Política educativa i igualtat d'oportunitats*. Barcelona: Mediterrània.